

RASEBORG
RAASEPORI

RAASEPORI.FI

TOIMINTAMALLI LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN EHKÄISEMISEKSI

Hyväksytty sivistyslautakunnassa 04/2023

SISÄLLYSLUETTELO

I Toimintamalli lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseksi	I
2 Lapsiin kohdistuva perheväkivalta	2
2.1 Ennaltaehkäisevä toiminta	3
2.2 Puuttuminen	3
3 Väkivalta parisuhteissa	5
3.1 Ennaltaehkäisevä toiminta	7
3.2 Puuttuminen	7
4 Ikäihmisiin kohdistuva väkivalta	9
4.1 Ennaltaehkäisevä toiminta	10
4.2 Puuttuminen	10
5 Yhteystiedot	II

I TOIMINTAMALLI LÄHISUHDE- JA PERHEVÄKIVALLAN EHKÄISEMISEKSI

Taustaa

Kaupungin sivistystoimialan yhtenä toimintatavoitteena vuonna 2022 oli asettaa väkivallan ehkäisyn poikkihallinnollinen yhteistyöryhmä, jonka tehtävänä oli laatia toimintamalli lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisemiseksi. Työryhmä asetettiin kesällä 2022, ja se aloitti työnsä syyskuussa, minkä jälkeen se on kokoontunut viisi kertaa. Työryhmän työstä on vastannut kaupungin hyvinvointikoordinaattori.

Suomi on sitoutunut noudattamaan Euroopan neuvoston yleissopimusta (Istanbulin yleissopimus) naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Yleissopimus tuli Suomessa voimaan 1.8.2015. YK:n yleiskokous hyväksyi 20.11.1989 YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (lapsen oikeuksien sopimus), joka tuli kansainvälisesti voimaan 2.9.1990. Yleissopimus on ollut Suomessa lakina vuodesta 1991.

Kunnilla on lakisääteinen velvollisuus ehkäistä ja puuttua lähisuhde- ja perheväkivaltaan. Ennaltaehkäisevää toimintaa toteutetaan yhteiskunnallisella tasolla poliittisilla päätöksillä ja virkamiespäätöksillä.

Johdanto

Lähisuhdeväkivalta on vakava kansanterveydellinen ongelma, joka voi koskea kaikkia yhteiskuntaluokasta, kulttuurista, iästä tai sukupuolesta riippumatta.

Tämän toimintamallin tarkoituksena on tunnistaa ja määritellä erilaiset lähisuhdeväkivallan muodot, tiedottaa siitä, miten lähisuhdeväkivaltaa voidaan ehkäistä, sekä antaa tietoa siitä, mihin voidaan kääntyä ja miten toimia, jos väkivaltaa tiedetään tai epäillään esiintyvän. Toimintamalli käsittelee lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, parisuhdeväkivaltaa sekä ikääntyneisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Toimintamalli on suunnattu ensisijaisesti Raaseporin kaupungin työntekijöille, mutta se voi myös toimia työkaluna kolmannelle sektorille, esimerkiksi harrastustoiminnan vetäjille sekä erilaisille yhdistyksille.

Kaikkien ihmisten on reagoitava ja puututtava väkivaltaan, jota havaitaan tai jos jonkun epäillään joutuvan väkivallan kohteeksi tai käyttävän väkivaltaa. Lisäksi monilla on ammatillisessa tehtävässään sekä eettinen että juridinen velvollisuus puuttua väkivaltaan, tehdä ilmoituksia viranomaisille ja ohjata väkivallan kohteeksi joutunut avun ja tuen piiriin.

Väkivaltaan puuttuminen ehkäisee myöhempää väkivaltaa ja voi jopa pelastaa ihmishenkiä. Väkivallasta puhuminen ei ole helppoa, mutta se on erittäin tärkeää. Pelkkä kysyminen väkivallan kokemisesta on toimenpide, joka voi auttaa väkivallan kohteeksi joutunutta tai väkivaltaa käyttävää hahmottamaan tilanteen ja saamaan apua. Monissa tapauksissa voi olla tarpeen yrittää keskustella useaan otteeseen, ennen kuin uhri on valmis vastaanottamaan apua.

Tärkeä osa väkivallan ehkäisyä on myös jatkuva yhteiskunnallinen työ valtaa ja väkivaltaa koskevien normien ja arvojen parissa sekä tiedon lisääminen väkivallan esiintymisestä ja vaikutuksista.

2 LAPSIIN KOHDISTUVA PERHEVÄKIVALTA

Määritelmä

Lapsiin kohdistuva väkivalta on kielletty sekä kansainvälisessä että kansallisessa lainsäädännössä, <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/> ja Euroopan neuvoston yleissopimuksessa <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2011/20110088>

Lapset voivat kotonaan joutua monenlaisen väkivallan uhreiksi. Yhteisenä tekijänä kaikessa lapsiin kohdistuvassa perheväkivallassa on se, että lapsen altistaa väkivallalle aikuinen/aikuiset, joiden kuuluisi huolehtia siitä, että lapsi ei altistu väkivallalle. Tämä haittaa lapsen kehitystä monilla tasoilla (ks. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/>).

Lapsiin kohdistuvan perheväkivallan eri muodot:

Fyysinen väkivalta

- tukistaminen, nipistäminen, korvatillikka, tönäisyt, lyönnit
- vauvan ravistaminen
- kurinpitorangaistukset (piiskaus, lyöminen)
- kemiallinen väkivalta, lasten altistaminen vaarallisille aineille, kuten alkoholille ja/tai sopimattomille lääkkeille

Henkinen väkivalta

- väkivallan uhka
- kiusaaminen alentavilla kommenteilla käyttäytymisestä, suorituksista, ulkonäöstä
- uhkaus jättää lapsi tai perhe
- uhkaus itsensä tai jonkun toisen vahingoittamista

Altistaminen väkivaltaisille tilanteille

- perheväkivalta
- äänekkäät ja vihaiset riidat huoltajien välillä
- toiseen huoltajaan kohdistuva väkivalta
- vanhempaan/nuorempaan sisarukseen kohdistuva väkivalta

Perustarpeiden laiminlyönti

- lapsen iänmukaisen unen, hygienian tai vaatteiden kieltäminen
- turvallisuuden ja huolenpidon tunteen puuttuminen
- huoltajat eivät ole turvallisia aikuisia, niin kuin heidän kuuluisi olla

Seksuaalinen väkivalta

- seksuaalisille toimille altistuminen
- lapseen kohdistuva seksuaalinen häirintä
- raiskaus

(Ks. myös Raaseporin kaupungin Seksuaalisen hyväksikäytön ja siihen puuttumisen toimintamalli)

2.1 ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA

Ennaltaehkäisevää toimintaa toteutetaan yhteiskunnallisella tasolla seuraavasti:

- vähennetään väkivallan riskitekijöitä, kuten lapsiperheiden köyhyyttä sekä päihde- ja mielenterveysongelmia
- väkivallattoman vanhemmuuden tukeminen
- lasten ja nuorten seksuaali-, tunne- ja turvallisuuskasvatuksen järjestäminen
- sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden riittävästä osaamisesta huolehtiminen

Raaseporissa tuemme myös varhaiskasvatuksen, koulujen, kirjastojen, uimahallien, harrastustoiminnan ja seurakuntien henkilöstöä yhtäältä väkivallan kohteeksi joutuneiden lasten havaitsemisessa toisaalta tarjoamalla tietoa siitä, miten he voivat puhua lapselle tästä arkaluonteisesta aiheesta.

Ennaltaehkäisevän toiminnan aineisto

Tecken på våld mot barn - Dags att prata om

Dags att prata om våld mot barn - för dig som är yrkesverksam - Dags att prata om

<https://www.mariaakatemia.fi/toiminta/ehkaiseva-vakivaltatyo/>

2.2 PUUTTUMINEN

Jokaisella, joka kohtaa lapsia työssään, on velvollisuus puuttua tilanteeseen, jos lapsen epäillään joutuneen väkivallan uhriksi.

Kun lapsi kertoo väkivallasta

- kun lapsi/nuori kertoo tapahtuneesta, ole rauhallinen, kuuntele ja pysy neutraalina
- kirjaa muistiin lapsen/nuoren tarina ja omat kysymyksesi mahdollisimman sanatarkasti
- älä haastattele aktiivisesti lasta/nuorta kysymällä asiasta liikaa, vaan anna hänen oma-aloitteisesti ja omin sanoin kertoa tapahtumista
- älä lisää tietoja, kuten oletuksia mahdollisesta rikoksentehtäjästä, joita lapsi/nuori ei ole itse maininnut
- älä painosta lasta/nuorta kertomaan enemmän kuin hän itse haluaa
- kiitä lasta/nuorta ja kerro hänelle, että sinulla on velvollisuus ilmoittaa asiasta eteenpäin ja että poliisin tehtävänä on selvittää, onko rikos tapahtunut
- tee välittömästi rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus
- toimi viranomaisten ohjeiden mukaan

Kun näet lapsen kohdistuvaa väkivaltaa

- puutu tilanteeseen
- kerro lapselle, että sinulla on velvollisuus ilmoittaa asiasta eteenpäin ja että poliisin tehtävänä on selvittää, onko rikos tapahtunut
- tee välittömästi rikosilmoitus ja lastensuojeluilmoitus
- toimi viranomaisten ohjeiden mukaan

Jos olet jostain syystä huolissasi lapsen kohdistuvasta väkivallasta

- puhu lapselle ja kysy, miten hän voi
- kerro huolestasi
- jos lapsi kertoo väkivallasta, noudata edellä olevia ohjeita
- jos lapsi ei kerro asiasta, mainitse, että
 - ❖ väkivalta on aina väärin ja vahingollista
 - ❖ apua on saatavilla
 - » [Etusivu - Nuortennetti](#)
 - » [Rikosuhripäivystys](#) auttaa rikoksen uhriksi joutuneita ja heidän omaisiaan puhelimitse 116 006 ja chatin kautta
 - » Lapsille ja nuorille - <https://varjosta.fi/sinulle-nuori/>

3 VÄKIVALTA PARISUHTEISSA

Määritelmä

Parisuhdeväkivallalla tarkoitetaan kahden läheisessä suhteessa olevan ihmisen välistä väkivaltaa. Väki-
valtaa esiintyy usein kotona tai muissa yksityisissä paikoissa. Väkivaltaista käyttäytymistä esiintyy harvoin
vain kerran, vaan se toistuu ja pahenee. Pitkään väkivaltaisessa suhteessa elänyt usein vähättelee omaa
kokemustaan ja väkivallan seurauksia. Henkilö syyttää usein itseään tilanteesta, ja hänen voi olla vaikea
vastaanottaa apua.

Lähisuhdeväkivalta voi kohdistua sekä naisiin että miehiin, mutta varsinkin naisiin kohdistuva väkivalta
on laaja-alainen ongelma Suomessa. Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) tutkimuksen mukaan
suomalaiset naiset kokevat väkivaltaa huomattavasti enemmän kuin EU-maissa keskimäärin. Tilastokes-
kuksen mukaan 77 prosenttia lähisuhdeväkivaltaa kokeneista uhreista oli naisia vuonna 2019. Suomessa
kuolee joka vuosi väkivallan seurauksena n. 15–30 naista, 60 prosentissa tapauksissa surmaaja on
nykyinen tai entinen kumppani.

Seurusteluväkivalta

Käsite tarkoittaa nuorten seurustelusuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa

Se eroaa aikuisten välisissä suhteissa esiintyvistä väkivallasta, sillä nuoren ihmisen henkiset ja kognitii-
viset taidot eivät ole vielä täysin kehittyneet. Nuoret eivät välttämättä ymmärrä, mikä on toivottavaa ja
sallittua suhteessa, koska heillä ei vielä ole samoja sosiaalisia taitoja kuin aikuisilla

Lähisuhdeväkivallan eri muodot

Fyysinen väkivalta

- sylkemistä, raapimista, puremista
- repimistä, ravistelua, tönimistä, kiinni pitämistä
- kulun estämistä tai jonnekin lukitsemista, kahlitsemista
- heittäilyä, vääntämistä, lyömistä, kuristamista
- polttamista esim. tupakalla tai kiehuvalle vedelle
- huumaamista
- hoidotta jättämistä, apuvälineiden tai lääkkeiden panttaamista

Henkinen väkivalta

- vähättelyä, nöyryyttämistä, haukkumista, nimittelyä, pilkkaamista
- alistamista, kontrollointia, painostamista, kiristämistä, eristämistä, pelottelua
- tavaroiden hajottamista
- nukkumisen estämistä
- ihmisten tai kotieläinten vahingoittamisella uhkailua

Seksuaalinen väkivalta

- seksiin tai seksuaalisiin tekoihin painostaminen
- koskettelu vastoin tahtoa
- seksin kuvaaminen tai kuvien julkaisu ilman lupaa
- sammuneeseen tai nukkuvaan kajoaminen
- raiskaus

Taloudellinen väkivalta

- toisen rahojen tai muun omaisuuden käyttö ilman lupaa
- painostaminen rahan antamiseen tai velan ottamiseen siten, että se hyödyttää
- painostajaa
- kohteen hallitseman tilin tai pankkikorttien käytön rajoittaminen
- omaisuuden myyminen, tuhoaminen tai hävittäminen ilman lupaa
- asiakirjojen väärentäminen tai edunvalvojan aseman väärinkäyttäminen

Vainoaminen

- Yhteyden ottaminen toistuvasti ja kohteen kannalta ei-toivotulla tavalla esimerkiksi puhelimitse, henkilön luokse menemällä tai lahjoja lähettämällä. Vainoamista voi olla myös kolmannen osapuolen käyttäminen välikätenä yhteydenottojen toteuttamiseksi.
- uhkailu, pelottelu ja kontrollointi, joka voi kohdistua myös lapsiin ja muuhun lähipiiriin
- seuraaminen konkreettisesti perässä kulkien tai olinpaikan läheisyydessä oleskellen
- tarkkaileminen kotona tai missä tahansa muussa ympäristössä suoraan katselemalla tai esimerkiksi kiikareita tai kameraa käyttämällä
- teknologian avulla seuraaminen, salakuvaaminen ja -kuuntelu sekä tietojen kaappaaminen ja niiden väärinkäyttö
- toistuvat oikeudenkäynnit sekä aiheettomat lastensuojelu- tai rikosilmoitukset

Digitaalinen väkivalta

- ylenmääräinen ei-toivottu yhteyden ottaminen kohteen näkökulmasta
- ahdistavien ja pelottavien viestien lähettely
- kumppanin sosiaalisen median käytön kontrollointi, kuten painostaminen poistaa
- kohteen sosiaalisen median kontakteja
- painostaminen näyttää viestien sisältöjä tai jakaa salasanat
- kumppanin hallitseman teknologian käytön rajoittaminen ja pakonomainen vahtiminen
- yksityisten tietojen ja viestien tarkastelu
- salakuuntelu ja -katselu
- intiimin kuvamateriaalin levittäminen nettiin tai sellaisen toteuttamisella uhkaaminen
- kohteen kuvaaminen salaa tai ilman lupaa
- kohteen kiristäminen intiimin kuvamateriaalin avulla

3.1 ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA

Kiinnitä huomiota seuraaviin varoitusmerkkeihin, jotka saattavat viitata väkivaltaan parisuhteessa:

- Henkilö vaikuttaa pelkävään kumppaniaan ja/tai yrittää miellyttää häntä liikaa
- Henkilö välttää tapaamista sukulaisia ja ystäviä tai puhumasta puhelimesta kumppanin läsnä ollessa
- Henkilön puoliso arvostelee tai nöyryyttää häntä toisten edessä, ja tämä voi usein olla puettu ”huumoriksi”
- Henkilö kertoo, että puoliso suostuttelee tai pakottaa hänet seksuaaliseen toimintaan
- Kumppani on kontrolloiva ja päättää esimerkiksi, ketä henkilö saa tavata, kuinka kauan hän voi olla poissa kotoa ja mihin hän saa käyttää rahaa
- Henkilö puhuu usein kumppanin mustasukkaisuudesta, kiivaasta luonteenlaadusta ja kontrollointitarpeesta
- Henkilö on ahdistunut ja masentunut. Itseluottamus heikkenee ja henkilö on epätavallisen hiljainen.
- Henkilöllä on fyysisiä vammoja (kuten mustelmia, haavoja, luunmurtumia jne.), mutta henkilön ilmoittamat vammojen syyt eivät näytä vastaavan vammojen luonnetta. Lisäksi hän näyttää joutuvan epätavallisen usein onnettomuuksiin.
- Henkilön lapset näyttävät pelkävään kumppania, eikä henkilö halua jättää lapsia yksin kumppanin kanssa.
- Eron jälkeen entisellä puolisollla näyttää olevan vaikeuksia jättää henkilö rauhaan.

3.2 PUUTTUMINEN

On tärkeää käsitellä näitä kysymyksiä vain turvallisissa ja luottamuksellisissa tilanteissa ja varmistaa, että esimerkiksi lapsia ei ole läsnä.

Jos olet huolissasi siitä, että joku altistuu väkivallalle parisuhteessa

- kysy, miten henkilö voi
- kysymys siitä, onko henkilön elämässä väkivaltaa, erityisesti lähisuhteissa
- kysy, onko henkilön elämässä tai läheisissä suhteissa joku, jota hän pelkää
- jos keskustelu pysähtyy tai henkilö, josta olet huolissasi, ei tunnusta kokevansa väkivaltaa, voit kertoa esimerkiksi, että
 - ✦ apua on saatavilla, jos tilanne muuttuu
 - ✦ väkivalta on aina väärin ja vahingollista sekä sille suoraan altistuvalla että välillisesti altistuvilla lapsilla

Kun joku kertoo parisuhdeväkivallasta

- kuuntele ja usko, mitä ihminen kertoo
- kerro, että apua on aina saatavilla
- auta henkilöä löytämään tukea (ks. yhteystiedot)

Kun kohtaat parisuhdeväkivaltaa

- puutu tilanteeseen ja vie väkivaltaa kohdannut turvaan
- hälytä poliisi ja toimi viranomaisten ohjeiden mukaan

4 IKÄIHMISIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA

Määritelmä

Ikäihmisiin kohdistuvalla väkivallalla tarkoitetaan läheisessä suhteessa (puoliset, avopuoliset, vanhemmat, sisarukset, lapset tai muut sukulaiset tai muut henkilöt, kuten naapuri tai hoitaja) ilmenevää kerran tapahtuvaa tai toistuvaa toimintaa tai välttämättömän teon puuttumista. Teko tai sen puuttuminen aiheuttaa vanhukselle vahinkoa tai kipua, uhkaa hänen henkilökohtaista kehitystään ja/tai taloudellista turvallisuuttaan. Väki­valta voi siis olla sekä teko, joka määritellään oikeudellisesti vakavaksi rikokseksi, että teko, jota ei nykyisen lainsäädännön mukaan ole määritelty rikokseksi. (*Toronton julistus ja Euroopan unionin neuvoston määritelmä*)

Ikäihmisiin kohdistuvan väkivallan eri muodot

Fyysinen väkivalta

- iskut, potkut, töniminen
- väkivalta lyömiseen sopivalla esineellä
- tukistaminen
- kiinnipitäminen, nipistäminen ja ravistelu

Henkinen/emotionaalinen väkivalta

- nolaaminen, haukkuminen
- eristäminen
- henkilön valvominen
- pelottelu, uhkailu ja kiristys

Seksuaalinen väkivalta

- pakottaminen tekoihin
- raiskaus, seksuaalinen häirintä
- seksuaalisesti loukkaava kielenkäyttö

Taloudellinen väkivalta

- henkilökohtaisten tavaroiden rikkominen tai tarkoituksellinen tuhoaminen
- kiristäminen
- varkaus

Laiminlyönti

- tahallinen tai tahaton virheellinen lääkitys
- riittämätön ruoka
- huolenpidon puute, kuten hygienia-avun puute

Piilevä väkivalta

- jatkuva pelko tai huoli väkivallasta
- viha tai aggressiivisuus, joka ilmenee tekijän asennosta tai kehonkielestä
- muistuttaa aiempia kokemuksia väkivallasta

Kemiallinen väkivalta

- henkilön fyysisen tai psyykkisen hyvinvoinnin tahallinen vahingoittaminen lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla, liuottimilla tai muilla vastaavilla aineilla

4.1 ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA

Vanhuksiin kohdistuvassa väkivallassa on ennen kaikkea tiedostettava ilmiö ja kiinnitettävä huomiota seuraaviin seikkoihin:

- kun kumppani on ylisuojeleva, kontrolloiva tai ei suostu jättämään henkilöä yksin
- vanhukselle ei anneta mahdollisuutta puhua ja vastata itse kysymyksiin
- vetäytyminen ja pelko
- kun mainittu vahingon syy ei vastaa sitä, miltä vahinko näyttää
- kun henkilö on toistuvasti pyytänyt apua epämääräisiin vaivoihin
- kun henkilö ei halua hakeutua hoitoon vammojensa tai vaivojensa vuoksi
- tunneperäiset ilmaisut
 - ❖ itku, itsetuhoiset ajatukset ja puheet
 - ❖ aggressiivinen käytös

4.2 PUUTTUMINEN

On tärkeää käsitellä näitä kysymyksiä vain turvallisissa ja luottamuksellisissa tilanteissa ja varmistaa, että esimerkiksi lapsia ei ole läsnä.

Jos epäilet vanhuksen altistuvan väkivallalle

- kysy, miten henkilö voi
- kerro huolestasi
- kysy, onko henkilön elämässä tai läheisissä suhteissa joku, jota hän pelkää
- jos keskustelua jatketaan, voit kysyä suuremmin väkivallan kokemuksista
- viittaa tukea antaviin tahoihin (ks. yhteystiedot)

Kun vanhus kertoo väkivallasta

- kuuntele ja usko, mitä henkilö kertoo
- kerro, että apua on aina saatavilla
- auta vanhusta löytämään tukea (ks. yhteystiedot)

Kun näet vanhukseen kohdistuvaa väkivaltaa

- puutu tilanteeseen ja vie vanhus turvaan
- hälytä poliisi ja toimi viranomaisten ohjeiden mukaan

5 YHTEYSTIEDOT

- Sosiaali- ja kriisipäivystys – akuuttia ympärivuorokautista kriisi- ja sosiaaliapua, puh. **029 151 2221**
- Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen yhteystiedot:
 - ❖ Perhetyö
 - » Palvelukoordinaattori, puh. **040 556 1840**
 - ❖ Sosiaalipalvelujen päivystys arkena klo 8–15, puh. **040 586 5631**
 - » **Muina aikoina** ota kiireellisissä asioissa yhteyttä sosiaali- ja kriisipäivystykseen, puh. **029 151 2221**
- Brottsofferjouren/Rikosuhripäivystys, puh. **116006**, <https://www.riku.fi/>
- Nollalinja – apua lähisuhdeväkivaltaan ja naisiin kohdistuvaan väkivaltaan puh. **080 005 005** (24 h) <https://nollalinja.fi/>
- Naistenlinja – tukea ja neuvontaa väkivaltaa kokeneille naisille ja tytöille <https://naistenlinja.fi/>
- Nettiturvakoti <https://nettiturvakoti.fi/>
- Miehillä, jotka ovat käyttäneet tai kokeneet väkivaltaa - <https://www.miessakit.fi/>
- Mielenterveystalo - <https://www.mielenterveystalo.fi>

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos - vihjepuhelin **0295 413 031** tai vihjeet.lansi-uusimaa@poliisi.fi

